БИБЛИОТЕКА НА Б. З. БАНКА

Година VIII. София, Декемврий 1936 г. Книга 10 (80)

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНЪ

ИЗДАНИЕ НА ИЛИНДЕНСКАТА ОРГАНИЗАЦИЯ

БИБЛИОТЕКА

ДАР
ОТ НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА
„СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ"
СОФИЯ

Съдържание:

1. Даме Груевъ — отъ „Илиндень".
2. Царевна Миладинова Алексиева — стихотворение отъ Любомиръ Бобевски.
3. На Царевна Миладинова Алексиева — стихотворение отъ Крумъ Димитровъ.
4. Отчетъ за дейностьта на Ржководното тѣло на Илинденската организация за времето отъ 1. IV. 1936 г. до 31.XII. 1936 г. вкл.
5. Екзархъ Иосифъ I за задачата на Екзархията следъ 1878 г. — съобщава Хр. Шалдевъ.
6. Свѣтославъ Мерджановъ и Бедросъ Серемджиянъ — отъ Ангелъ Диамандиевъ.
7. Алексо Турунджовъ — отъ Д-ръ Н. Семеновъ.
8. Политическото положение въ Европа къмъ края на изтеклата 1936 година.
9. Защо Св. Климентъ е патронъ на нашия университетъ.
10. Молитвенъ химнъ къмъ Св. Климента отъ неговитѣ ученици.

БИБЛИОТЕКА НА Б. З. БАНКА

Година VIII. София, декемврий 1936 год. Книга 10 (80)

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНЪ

Редакторъ: КИРИЛЪ ХРИСТОВЪ

Редакция и администрация: ул. „Пиротъ", № 5, телеф. 2-19-32

Годишенъ абонаментъ за Царството — 120 лв., за Европа — 200 лв., за Америка — 2 долара. Отдѣленъ брой 15 лв

Списанието е одобрено отъ Министерството на Народн. Просвѣщение съ окржжно № 10.358 отъ 28 XI. 1933 г.

ILLUSTRATION „ILINDEN" Rédaction et administration: rue „Pirot", 5. — Sofia, Bulgarie

Даме Груевъ

*** 1871 — † 23. XII. 1906 г.**

Роденъ въ родолюбивото Смилево, което, преследвано отъ арнаутскитѣ свирепи орди се е преселило нѣкога отъ Дринската область и се е скрило въ пазвитѣ на Бигла, за да запази вѣра, родъ и езикъ, осиянъ отъ Бога съ ореола на народенъ мжченикъ и светитель, Даме отражаваше въ своята душа страданията и светитѣ копнежи на своитѣ братя за избавление отъ вѣковно иго, за свободенъ животъ.

Осъзналъ себе си за народенъ вождъ, за какъвто бѣ посоченъ и отъ срѣдитѣ, въ които се е движилъ и които бѣха осъзнали неговото превъзходство, надаренъ съ висша и трезва мисъль и прозрение за отговорноститѣ, съ които се нагърбва, по примѣра на Богочеловѣка, който преди да прояви Божествения си произходъ бѣ се отдръпналъ въ пустинята на постъ и молитва, Даме се оттегля въ гжститѣ сѣнки на родната Бигла и се отдава на основно проучване на македонския въпросъ, на методитѣ и начинитѣ на действие, които трѣбва да се възприематъ за разрешението на тоя въпросъ, за тяжеститѣ и жертвитѣ, които ще се възложатъ на населението за изкупление на свободата и за отговорноститѣ, съ които се нагърбва преди всичко самъ той и всички, които ще сподѣлятъ ведно съ него кръстнитѣ страдания въ възхода къмъ Македонската Голгота.

Уменъ, ученъ и прозорливъ, той хвърля бистъръ погледъ къмъ пжтищата изминати отъ другитѣ народи предъ освободителнитѣ имъ борби. Възприелъ съ всичката сериозность максимата, че историята е учителка на народитѣ, проучилъ основно особеноститѣ на населяващитѣ Македония народности и въжделенията на обикалящитѣ я държави, той прегърна и сложи въ основата на Македонската конституция изречения отъ великия Гладстонъ принципъ — Македония за македонцитѣ. И това бѣ неговото вѣрую, неговата догма, отъ която не се отклони нито на йота презъ цѣлия свой мжченически животъ. Тоя девизъ просмуканъ въ кръвьта и душата на всички борци — малки и голѣми — покъсно привлече усилията и на власи, а даже и на турци и Македония пламна и предъ нея осия първия лжчъ на свободата!

Плитки умове, тѣсногражди, слаби, амбициозни хора, видѣха въ възприетото отъ революционната организация начало като нѣкакво родоотстжпничество и насочиха своитѣ стрели къмъ унищожението на това начало — връзката, която сцепяваше въ едно всички отдѣлни елементи. И опропастиха всички добити чрезъ огромни, чрезъ безценни жертви постижения!

Но, великъ е Богътъ на правдата!

Дълбокъ и смиренъ поклонъ предъ титана, който се възвиси надъ всички герои-мжченици за народна свобода и който осия душитѣ и сърдцата на всѣки македонски уроженецъ съ гордость и съ свѣтла надежда.

„Илиндень"

ЦАРЕВНА МИЛАДИНОВА АЛЕКСИЕВА*)

(Дъщеря на Димитъръ Миладиновъ * 1. I. 1856 — † 18. XII. 1934 г.)

Съ лжчезаренъ образъ, съ погледъ свѣтлоликъ,
Съ духъ — легенда будна, вихрокрилъ, великъ,
Съ вѣра на апостолъ и съ подемъ орловъ,
Сѣвга отзивчива на робския зовъ.

Съ замахъ ти раздаде въ родния ни кжтъ
Твоитѣ богатства, що не плаши смъртъ; —
Хвърли златно семе въ плоденъ черноземъ,
И криле ни даде за полетъ взаренъ!

Рожба бѣлоснѣжна на голѣмъ човѣкъ —
Българинъ безсмъртенъ, пжть поелъ нелекъ,
Вредъ съ дѣла записа примѣръ не единъ —
Заветитѣ славни на бистрия Дринъ!

Братъ отъ двата братя — стружкитѣ слънца, —
Бѣше твоя татко; съ грѣйнали лица,
Два светеца родни въ раннитѣ зари,
Катъ лампада ярка, вѣчно що гори!

Жадна за наука, жадна за просторъ
Звезденъ, безпредѣленъ, ведрия си взоръ
Отправила бѣ мждро къмъ братский народъ —
Въ Русия славянска, спжтникъ къмъ възходъ.

Върна се съ заложби и зае ти тукъ
Поста на свѣтилникъ — бащинъ чистъ отзвукъ:
Младитѣ девици съ ярка свѣтлина
Ти напредъ поведе смѣло въ бждина!

И огньове пàлна въ младитѣ гърди,
Съ нѣжность ги подготви съ вѣра за борби,
Борби свети баща ти, що бѣ поелъ
Катъ единствена въ живота света цель!

Всрѣдъ народа нашъ нуждата отъ тебъ
Се чувстваше силно, бѣше соль и хлѣбъ; —
Всѣкога сърдечна, съ погледъ искровитъ,
За нищи, слаби ти бѣ желѣзенъ щитъ!

*) Трагично загинала при трамвайна злополука на 15 декемврий 1934 г. въ София.

Гражданка отлична, съ доблести и чаръ,
Дето се вестѣше гость, желанъ другарь
Бѣше, а дѣлата твои бѣха пламъ,
Родолюбни, жарки и незибленъ храмъ!

Царевна Миладинова Алексиева

Корнелия сѫща бѣ, Царевно, ти,
Че деца отгледа съ дивни красоти,
Градъ що ги не бие, ни слана слани:
Будни, трезви, крепки, въ мрака свѣтлини!

Кротка християнка, искрена и съ духъ,
Пѫтя си житейски, стръменъ, страшенъ глухъ,
Пѫть извитъ нагоре, бѣ поела съ блѣнъ
И съсъ свѣтла вѣра и съ възторгъ блаженъ!

Дъщеря достойна на баща великъ,
Нивга не престана до сетний си мигъ,
Да творишъ благата на злочестий родъ
Падналъ въвъ неволя, въ клетъ, злочестъ животъ!

Татко ти Димитъръ, стружки вѣренъ синъ,
Съ братъ си Константина, чисти катъ рубинъ,
Скѫпи катъ елмази, — вложи най-добри
Чувства и завети въ твоитѣ гърди!

Пламнали огньове, яростни стрели,
Горскитѣ усои, стръмнитѣ скали
На земята родна, твоя милъ баща,
Македонко горда, съ честь ти завеща!

Завеща ти още твоя татко скѫпъ:
Въ радость да превръщашъ вредъ братската скръбь,
Сълзитѣ да бършешъ на несретний робъ
И да му останешъ вѣрна чакъ до гробъ!

Всичко ти изпълни, но лукава смърть
Се изпречи мигомъ въ свѣтлия ти пѫть
И надъ тебъ косата съ ярость развъртѣ...
И душата твоя мигомъ отлетѣ...

Като стражъ на поста будна бѣ и съ мощь,
Надъ дѣлото родно бдѣше день и нощь,
Но сѫдбата черна вдигна съ вихра мъсть
На голгота нова твоя огненъ кръстъ...

Спи! Сънѣтъ ти нека е спокоенъ, благъ,
А духътъ ти ведъръ къмъ исконний врагъ
Смѣло да насочва младитѣ борци
Въ подвизи безсмъртни съ търнени вѣнци!

София, декемврий, 1936 г.

Любомиръ Бобевски

НА ЦАРЕВНА МИЛАДИНОВА АЛЕКСИЕВА

Въ самъ пръвний день на халостна годиа,
Когато бичъ надъ клетата родина
Вилнѣеше и въ мракъ въ злокобенъ студъ
Се гърчеше единъ народъ нечутъ,

На черна нощь подъ сѣнката задушна
Съ благата речь ириветно ти зашушна.
И този свѣтъ въвъ Струга ти позна,
Прославена възвишена жена!

Звънливо съ гласъ неравенъ на детето
Въ недѣленъ часъ въ деветото ти лѣто
Веднажъ ти бѣ предъ Божия олтарь
И хвалеше небето съ буенъ жарь.

И Хитрово те въ тоя мигъ сѫдбовенъ
Напѫти самъ къмъ твоя дѣлъ свѣтовенъ;
Откѫсна те отъ майчина пола:
Презъ градища, морета и села.

На Русия гигантската завеса
Следъ Битоля, следъ Солунъ, предъ Одеса
Издигна се до тебъ, и въ Киевъ градъ
Насити се духовниятъ ти гладъ.

Примамваше те тазъ земя велика
Да служишъ ней, но съ мощенъ зовъ те вика
Тегло на потиснатия робъ
И нему се обрече чакъ до гробъ.

Съ крилатъ копнежъ подъ бащината стрѣха
Отлитна пакъ, и въ нанизъ се редѣха
Достойнитѣ на твоя трудъ творби
Срѣдъ мѫки, срѣдъ неволи, срѣдъ борби.

Въ зората на изгрѣлата свобода
Ти пръска свѣсть въ недрата на народа
И въ грозна сечь па кървава война
Възторгътъ ти развихренъ не секна.

Отечество честито... и злочесто
Ще отреди на тебъ високо мѣсто,
Въ скрижалитѣ сияйни, младежьта
Ще вижда тебъ до твоя светъ баща.

Та нека днесъ мълвимъ ний твойто име,
Глави предъ тебъ смирено да склониме,
Че живъ заветъ е чиститъ ти ликъ,
На подвигъ той е знаме и свѣтликъ.

Крумъ Димитровъ

ОТЧЕТЪ

за дейностьта на Ржководното тѣло на Илинденската организация за времето отъ 1. IV. 1936 г. до 31. XII. 1936 г. вкл.

Господа делегати,

Съгласно измѣнението на чл. 36 отъ устава на Организацията ни, направено отъ IX редовенъ конгресъ, финансовата година на дружествата и на Организацията започва отъ 1 януарий и свършва на 31 декамврий. Понеже годишнитѣ ни редовни конгреси трѣбва да съвпадатъ съ завършека на финансовата година, Ржководното тѣло, макаръ и да не е прослужило цѣла година, ви свика на настощия, X, редовенъ конгресъ и поднася на вниманието и преценката ви дейностьта си отъ 1 априлий 1936 г. до 21 декемврий 1936 г. включително.

Ржководно тѣло

Съгласно чл. 28 отъ устава, IX редовенъ конгресъ, въ следобѣдното си заседание на 19. IV. 1936 година и общото събрание на Софийското дружество „Илиндень", състояло се на 26. IV. 1936 г., избраха за ржководно тѣло на Организацията ни следнитѣ лица: Антонъ Кецкаровъ, Димитъръ попъ-Пандовъ, Миланъ Матовъ, Лазаръ Киселинчевъ, Димитъръ Спространовъ. Лазаръ Гошевъ и Димитъръ Лазаровъ, а за контролна комисия: Аристидъ Дамяновъ, Иванъ Льомчевъ и Траянъ Коневъ. На 29 априлий 1936 г. новоизбранитѣ се конституираха, както следва: Димитъръ поп-Пандовъ — председатель, Миланъ Матовъ — подпредседатель, Димитъръ Спространовъ — секретарь, Антонъ Кецкаровъ — касиеръ, а Лазаръ Гошавъ, Лазаръ Киселинчевъ и Димитъръ Лазаровъ — съветници. Въ сжщото заседание се избра и редакционенъ комитетъ на „Илюстрация Илиндень" въ съставъ: Димитъръ попъ-Пандовъ, Лазаръ Киселинчевъ и Димитъръ Спространовъ, а за редакторъ се опредѣли почетния председатель на Организацията ни, г-нъ Кирилъ Христовъ.

Така конституиралото се Р. Т. презъ отчетното време имà 12 заседания и 4 общи събрания съ Софийското дружество. Въ първитѣ си заседания то се занима съ нѣкои отъ решенията на IX редовенъ конгресъ, които изискваха бързо изпълнение, а въ другитѣ — обсжждаше организационни и текуши въпроси, взимаше решения за отговоръ на постжпили заявления писма и др. Въ заседанията присжтствуваха винаги всички членове, разисканията ставаха при пълно единомислие и разбирателство, решенията се взимаха единодушно. Тия отъ решенията, които трѣбваше да бждатъ разгласени между членоветѣ на дружеството, се съобщаваха на дружественитѣ настоятелства съ окржжни.

Канцелария

Отъ 1 априлий 1936 г. канцеларията на Организацията ни се помѣщава въ сегашното ѝ помѣщение отъ 4 стаи въ Македонския домъ срещу минималенъ наемъ 1000 лв. месечно. За сега се работи въ канцеларията при голѣми неудобства; но дано Богъ и емиграцията помогнатъ зданието по-скоро окончателно да се доизгради. Тогава неудобствата ще бждатъ премахнати и ще бждемъ съ гордото съзнание, че сме въ свой великолепенъ домъ. Презъ отчетното време платени служители въ канцеларията имахме двама: единъ архиварь-дѣловодитель съ 600 лева месечна заплата и единъ расиленъ, машинописецъ, експедиторъ съ 1800 лв. месечна заплата. Останалата канцеларска работа разпредѣлена между членоветѣ на Р. Т., както и редактирането „Илюстрация Илинденъ", извръшвано отъ г-нъ Кирилъ Христовъ, комуто Организацията ни дължи голѣма благодарность, се извръшваха безплатно. Въ канцеларията презъ отчетното време постжпиха 339, а презъ цѣлата календарна година 421 писма; изпратиха се 1305, а презъ цѣлата календарна година 1858 писма. Освенъ това експедирани сж 14480 броя отъ излѣзлитѣ 9 книги (71—79 кн.) Илюстрация Илиндень", 126 колети календаръ „Илиндень" за 1937 г. и други поржчки всичко надъ 14,606 пратки.

Движение на членоветѣ

Р. Т., желаейки да ви даде пълни сведения за движението на членоветѣ въ Организацията ни, още на 4. XII. 1936 г. съ окржжно № 1746 поиска отъ настоятелствата на дружествата да ни изпратятъ своитѣ отчети, съгласно чл. 47 и забележката къмъ чл. 22 отъ устава. Но, за съжаление, както презъ миналитѣ години, така и сега, много отъ дружествата не отговориха на окржжното ни, а тѣзи нѣколко дружества, които отговориха, не дадоха изчерпателни сведения, та и Р. Т. е въ невъзможность да ви представи броя на членоветѣ въОрганизацията ни и движението имъ. То разполага съ сведения само за Софийското дружество, което брои 224 записани членове. отъ които само 80 д. сж напълно изправни, а 1449, сж неизправни. Нерадостна е тази констатация за Организацията ни. Много и разнообразни сж причинитѣ на това. Но, каквито и да сж тѣ, на илинденци, калени въ борби за преодоляване на всѣкакви прѣчки, се пада да преодолѣемъ и сегашнитѣ. Нека една отъ първитѣ грижи на настоящия ни конгресъ бжде: да обмисли срѣдствата за прибиране всички илинденци въ редоветѣ на организацнята ни. За София Р. Т. взе мѣрки да се издирятъ всички лица, имащи качеството на илинденци, да се съставятъ списъци съ мѣсторождението имъ и точнитѣ имъ адреси, та да може да бждатъ поканени да се запишатъ за членове. Отъ натоваренитѣ лица съ тая работа само 4-ма представиха такива списъци. Съ това работата не е свършена. Предстои на бждещето Р. Т. да я продължи.

Организационна дейность

Още въ първитѣ дни, следъ като новото Р. Т. се конституира, опредѣли се комисия, която да поднесе на г. г. министритѣ резолюцията на IX ред. конгресъ, съ която се апелира да се дадатъ и на илинденци известни привилегии, съ каквито се ползуватъ членоветѣ на други родолюбиви организации. Много време се употрѣби, докато се успѣ резолюцията да бжде поднесена на съответнитѣ мѣста. Комисията на всѣкжде бѣ приета любезно и изслу-

швана съ внимание. Следъ поднасянето на резолюцията и личнитѣ най-убедителни обяснения, които се даваха, комисията получаваше отговори, че исканията въ резолюцията ще бждатъ разгледани и възможното ще бжде направено. А отъ Министерството на просвѣтата, къмъ което се отнася апела: „децата на илинденци да се освобождаватъ отъ училищни и университетски такси, а крайно беднитѣ да се приематъ и въ пансиони" се получи и писменъ отговоръ № 9209 отъ 20. VI. 1936 г., съ който се съобщава, че горното искане за сега не може да се удовлетвори и че ще се има предъ видъ следната година. Обнадеждено отъ тоя отговоръ, Ржководното тѣло съ № 1850 отъ 31.XII.1936 г. напомни това обещание на Министерството, за да го има предъ видъ при нареждането на бюджета за 1937 г. Не само при поднасянето на резолюцията, но и при всѣка възможность Ржководното тѣло е настоявало да се дадатъ на илинденци исканитѣ привилегии, обаче и до сега благоприятенъ резултатъ не е полученъ.

Презъ отчетното време имаше нѣколко случая, когато се налагаше Ржководното тѣло да се застжпва въ защита честьта, достойнството и интереситѣ на Организацията. При всички тия случаи най-енергично се изтъкваше тамъ, дето трѣбва, че Организацията ни е легална, призната отъ законитѣ на страната ни културно-просвѣтна и благотворителна родолюбива организация, къмъ която всѣки трѣбва да се отнася съ пълно довѣрие и подкрепа. Резултатътъ отъ това не може да се каже, че е напълно задоволителенъ, но все пакъ не може да не се признае, че сега организацията ни не е третирана тъй зле, както презъ по-напрежнитѣ две години.

Една отъ най-голѣмитѣ грижи на Ржководното тѣло бѣ: да се употрѣбятъ възможнитѣ срѣдства, за да се прибератъ вземанията на Организацията отъ дружествата, други организации и частни лица. Преди всичко трѣбваше да се съобщи на длъжницитѣ дълга имъ и да се поканятъ да се издължатъ. Написаха се и се изпратиха за тая цель 746 писма на стари длъжници, съ които писма се иска дългъ, възлизашъ на общата сума 702.745 лв. На 238 длъжника се писа и повтори. Получиха се отговори само отъ 113 длъжника. Отъ тѣхъ малцина признаха дълга си, и го изплатиха, но мнозинството или обясняватъ, че дългътъ е несъбираемъ, или че не дължатъ, а други писаха и оскърбителни писма, за дето въ писмата на Ржководното тѣло бѣ казано: „за да не бждемъ принудени да прибѣгнемъ и до срѣдства за събиране на дългове които предвижда законътъ".

И така, срѣщу постжпки за събиране на сума отъ стари длъжници възлизаща на 702.745 лева., можаха да постжпятъ само кржгло 39,000 лева, и то главно отъ длъжници отъ последнитѣ 1—2 години, а не и отъ стари длъжници, а тѣ предимно сж такива, начиная отъ 1922 година. Като се видѣ, че съ писване на писма не се получаватъ очакванитѣ резултати, започна се да се даватъ бележки на инкасатора, за да се въздействува лично върху длъжницитѣ. Съ тоя начинъ се получаватъ по-добри резултати поне въ отношение на това: да се узнае, дали дългътъ е събираемъ или не е събираемъ, но неудобството на тоя начинъ е това, че инкасатора не може да посещава и селата. При това положение на въпроса, на почитаемия конгресъ подлежи да обмисли: може ли да се пристжпи къмъ сждебни мѣрки за събиране на дълговетѣ, та въ бждеще да се пристжпи и къмъ тая мѣрка. Ржководното тѣло е на мнение, че къмъ сждебни мѣрки не е възможно да се прибѣгне, защо дълговетѣ сж отъ доста отдавна минали години, презъ което време много лица сж се мѣнявали въ ржководството на дружествата, организациитѣ и др., много лица сж изпаднали въ немотия, а и много сж измрѣли. Кого да държишъ отговоренъ? И съ какви документи, освенъ съ книжата на канцеларията, може да се доказватъ исканията? Опасно е чрезъ таквазъ мѣрка Организацията само да се ощети съ още много разноски, безъ да се получи нѣкаква полза. Па и пристойна ли ще е такава мѣрка за Организацията ни? Вземанията по документи възлизатъ на 63,033 лв. За събирането на тая сума при нужда, може да се прибѣгне и до сждебни мѣрки; но за вземанията по смѣтка, възлизащи на 1,360,778 лв. Ржководното тѣло предлага да се извадятъ отъ общитѣ смѣтки, за да не ги само обременяватъ, а да се водятъ по отдѣлна смѣтка — съмнителни вземания, като бждещитѣ ржководни тѣла продължаватъ да правятъ възможното за постепенното ликвидиране на тая смѣтка.

Ржководното Тѣло напълно съзнаваше нуждата отъ обиколка на дружествата въ провинцията отъ членове на самото Ржководното тѣло или други, подходящи за цѣльта лица; но имайки предъ видъ условията, при които сме поставени да работимъ, смѣтна се, че обиколкитѣ не ще постигнатъ гонимата цель, а само ще се харчатъ напраздно срѣдства. За това предпочете се тия срѣдства да се икономисатъ и да се употрѣбятъ при бждещи по-благоприятни времена.

Ржководното тѣло смѣташе за голѣма своя грижа и това: да настанява на работа безработни илинденци. Това се вършеше чрезъ лични ходатайства или писмени препоржки. Когато пъкъ въ началото на 1936—1937 учебна година бѣше се взело решение отъ Министерството на народното просвѣщение да бждатъ уволнени всички учители, които сж станали редовни безъ нуждния цензъ, а по специаленъ законъ, подъ ударитѣ на което решение подпадаха всички учители, наши съотечественици, които презъ 1903 год. напуснаха училищата, безъ да се явятъ на матура, за да взематъ участие въ илинденското възстение, Ржководното тѣло енергично се застжпи за тия учители и слава Богу, тѣ можаха да запазятъ мѣстата си.

Останалата организационна дейность на Ржководното тѣло, презъ отчетното време се изразяваше въ писмени нареждания, изпращане окржжни и отговори на заявления, съ които главно се целѣше да се насочатъ настоятелствата на дружествата къмъ по-усилена организационна работа, къмъ засилване на материалнитѣ срѣдства на организацията, както и къмъ по-широкото разпространение на календара и сп. илюстрация „Илиндень".

Финансова дейность и положение

Както презъ всички минали години, така и презъ отчетното време, финансовата дейность на Ржководното тѣло се състоеше въ прибиране на членскитѣ вноски, изпращане писма до заможни лица и учреждения, посещаване на именници и др., за да дадатъ своята материална подкрѣпа на Организацията, взимане мѣрки за събиране вземанията на Организацията и главно, правене на голѣми икономии. Отъ по-крупнитѣ дарения презъ отчетното

време съ признателность и благодарность тукъ отбелязваме внесенитѣ 10,000 лв. отъ Македонската кооперативна банка и благородниятъ жестъ на г-нъ Хаимъ Бакишъ и братъ, който подари предъ коледнитѣ праздници 50 чифта галоши за раздаване на бедни илинденци. На почитаемитѣ дарители Ржководното тѣло своевременно писмено изказа сърдечна благодарность.

Финансовото положение на Организацията ни въ подробности се вижда отъ приложенитѣ въ края на настоящия отчетъ таблици. Общо взето това положение не е такова каквото би трѣбвало да бжде; но все пакъ предвидениятъ отъ IX ред. конгр. бюджетъ е реализиранъ почти напълно. Предвидени сж постжпления 226,700 лв., и сж реализирани 213,122 лв., отъ които сж изразходвани 151,829 лв. И при това положение, благодарение на правенитѣ всестранни икономии, презъ отчетното време можа да се реализира излишекъ отъ 61,293 лв., минатъ по съответнитѣ партиди, а общото финансово положение на Организацията ни къмъ 1 януарий 1937 г. е следното: активъ 784,927 лв., отъ които 54,273 лв. сж на разположение за общитѣ нужди на Организацията, 704,436 лв. сж на благотворителната посмъртна каса, а 26,218 лв. сж на фонда Братска могила. Това е реалната смѣтка на Организацията ни, безъ да се смѣтатъ стойностьта на книгитѣ въ склада, клишетата, библиотеката, покжщнината и вземанията. Понеже последната стойность, опредѣлена много отдавна, поради поефтиняване и изхабване на предметитѣ, вече не отговаря на действителностьта, Ржководното тѣло, съвмѣстно съ контролната комисия, направи нова оценка на склада и покжщнината, съ което стойностьта на склада се намали отъ 480,074 лева на 237,965 лева, на покжщнината — отъ 90,144 на 50,000 лева, а вземанията отъ стари длъжници, възлизащи на 1,360,778 лв., балансово се отнесоха въ загуба на организацията, безъ да бждатъ заличени, а ще фигуриратъ по отдѣленъ списъкъ, въ смѣтка съмнителни вземания. Съ тази мѣрка балансътъ на организацията ни вече става реаленъ.

Благотворителна посмъртна каса

И презъ отчетното време благотворителната посмъртна каса при Оргинизацията ни отне на Ржководното тѣло много грижи и време. Още на 6.VII. 1936 г. съ окржжно № 938 се съобщиха на настоятелствата на дружествата решенията на IX редовенъ конгресъ и направенитѣ отъ него измѣнения въ правилника на касата, като съ това се предупредиха членоветѣ ѝ да си уредятъ смѣткитѣ съ нея, за да не изгубятъ правото за посмъртна помошь. Чакà се не 3 месеци, колкото време опредѣля правилника, а цѣли 8 месеци, т. е. до 4 декемврий 1936 г., за да се даде възможность на всички, които биха желали да останатъ членове на касата, да станатъ изправни такива. Едва следъ този дългъ срокъ се издаде окржжно № 1677 отъ 4.XII. 1936 година, съ което се оповести на настоятелствата на дружествата, за да съобщатъ тѣ отъ своя страна на всички членове на касата, които не сж се издължили въ срокъ отъ 3 месеци следъ изчерпването на 100 левовия имъ авансъ, че вече преставатъ да бждатъ членове на касата и губятъ всички права за посмъртна помощь. Колкото и печално да е това, колкото Ржководното тѣло и да скърби, че нему се падна тоя тежъкъ дългъ да го приложи, все пакъ трѣбваше да се приложи, за да може касата да функционира правилно. Сега редовнитѣ членове на касата сж 178 души. Финансовото ѝ положение е следното: остатъкъ отъ минали години до 1.IV. 1936 г. 682,470 лв. Презъ отчетното време, благодарение на това, че Богъ даде да нѣмаме много смъртни случаи, постжпили 35,197, всичко 717,667 лева. Изразходвани сж за изплащане посмъртни помощи и данъкъ къмъ държавния контролъ върху застрахователнитѣ дружества 13,231 лв. Оставатъ на лице 704,436 лв.

За изпълнение решението на IX редовенъ конгресъ, съ което се възложи на Ржководното тѣло да намѣри начинъ на внасяне подобрение въ благотворителната ни посмъртна каса, въ общото събрание на Ржководното тѣло съ Софийското дружество, състояло се на 11.X. 1936 г. избраха се три компетентни лица, които да проучатъ въпроса и представятъ на Ржководното тѣло докладъ, възъ основа на който да вземе решение и го представи за разглеждане и приемане отъ конгреса. На 6.I. 1937 г. съ писмо № 8 повторно се покани комисията да представи докладъ за работата си. Писменъ докладъ Ржководното тѣло не получи, обаче, устно му се съобщи, че при малкия брой на членоветѣ на касата и при напредналата, неотговаряща за осигурителни условия възрасть на илинденци, не е възможно касата ни да се постави на чисто осигурителни начала и че касата ще може да функционира и при сегашния ѝ видъ, стига членоветѣ ѝ да бждатъ редовни и изправни. И ржководното тѣло е съгласно съ мнението на комисията, но добавя, че трѣбва да се престане съ практиката: касата да изпояжда срѣдствата на Организацията, за да не дойдемъ до положението, щото, въ стремежа си да събираме срѣдства за погребение на илинденци, да погребемъ и Организацията. Нека се знае и запомни добре, че отъ сегашния капиталъ на Братствена посмъртна каса 704,436 лв. 562,741 лв. сж отъ срѣдствата на Организацията, а само 141,695 лева отъ вноски на членоветѣ ѝ и отъ пожертвувания специално за нея. Така да се продължава, не бива. Касата вече трѣбва да функционира и се издържа само отъ собственитѣ си срѣдства.

Покойници

Презъ отчетното време се поминаха 7 наши другари, а именно: Димитъръ А. Стрезовъ, отъ Охридъ; Христо Пасковъ отъ Пжтеле; Божилъ Спасовъ, отъ с. Мраморецъ — Охридско; Георги Шамановъ, отъ с. Лобаница — Костурско; благодетелния членъ Димитъръ М. Станишевъ отъ Галичникъ; Александъръ Велевъ Христовски, отъ Охридъ — все отъ Софийското дружество, и Мино Димитровъ, отъ с. Сливово, Охридско — отъ Плѣвенското дружество. Освенъ това поминаха се и двамата наши съотечественици, видни учени и общественици: професоръ д-ръ Иванъ Георговъ, Георги Баласчевъ и бележитата покровителка на българитѣ въ Македония — сестра Августина. Да почетемъ паметьта имъ съ ставане на крака. Богъ да ги прости, вечна имъ паметь.

Посмъртна помощь получиха само наследницитѣ на Димитъръ А. Стрезовъ, който бѣше и редовенъ членъ на Братствената посмъртна каса. Съгласно решението на IX редовенъ конгресъ презъ отчетното време се изплати посмъртната помощь на наследницитѣ на покойния Лазаръ Жуглевъ, отъ Пловдивското дружество и помощьта отъ 3,000 лв. на

наследницитѣ на покойния Спиро Митовъ Антоновъ, отъ Кюстендилското дружество.

Културно-просвѣтна дейность

Презъ отчетното време Ржководното тѣло можа да прояви следната културно-просвѣтна дейность:

1. На 24.V.1936 г. Ржководното тѣло и дружеството въ София взеха активно участие въ тържественото отпразднуване деня на нашитѣ просвѣтители Св. св. Кирилъ и Методий. Нашето участие на това всенародно тържество добре се оцени отъ Софийското общество, което посрѣщаше и изпращаше редицитѣ ни въ манифестацията съ „ура" и „да живѣе Македония". При невъзможностьта да правимъ други манифестации, съ тази си акция Организацията подчерта предъ обществото и властьта своя високо патриотиченъ характеръ и своята легална културно-просвѣтна дейность.

2. На 26.VII.1936 г. преди обѣдъ Ржководното тѣло уреди тържествено предилинденско утро въ салона на Военния клубъ. Утрото започна съ изпѣването на народниятъ ни маршъ „Шуми Марица", химна на Н. В. Царя и нѣколко встжпителни думи отъ председателя на Организацията ни, следъ което бележитиятъ нашъ поетъ, писатель и общественикъ, г-нъ Антонъ Страшимировъ, държа прочувствена сказка за възхвала на илинденската епопея и нейнитѣ творци. Следъ сказката, която предизвика възторгъ и обаяние у слушателитѣ, утрото продължи съ концертна часть, изпълнена отъ хубавия хоръ „Родни звуци", при Красноселското македонско благотворително братство. Отличното изпълнение на концертната часть още повече повдигна настроението на публиката. Възторгътъ ѝ се изрази въ буйни аплодисменти, когато на край се изпѣ маршътъ „Изгрѣй зора на свободата", подетъ и отъ всички присжтствующи. Утрото бѣ посетено масово. Между присжтствующитѣ личаха представители отъ всички родолюбиви организации и много видни наши общественици. Отъ всички Организацията ни получи благодарность и похвала, като съ радость подчертаваха високото културно-просвѣтно значение на подобни утра, съ което се влива ободрителна струя въ покрусения ни отъ тежки изпитания народенъ духъ.

3. На 2. VIII.1936 г. Организацията ни чествува годишнината на Илиндень. И тази година за празника ни не бѣха разрешени манифестации по улицитѣ, а бѣха разрешени само панахиди, молебни въ черква и утра. Ржководното тѣло съ окржжно № 938 отъ 6.VII.1936 г. подкани дружествата въ провинцията да взематъ мѣрки, щото и при даденитѣ условия празникътъ да бжде отпразднуванъ тържествено. Окржжното е изпълнено споредъ възможноститѣ при мѣстнитѣ условия. На много мѣста сж извършени панахиди и молебни съ речи въ черква; на други мѣста следъ панахидата и молебена въ черква, се е отивало въ дружественото помѣщение, кждето сж се състояли тържествени събрания, а на трети мѣста — сж дадени и утра. Въ София презъ самия день на празника се извърши панахида и молебенъ въ катедралния храмъ „Св. Недѣля". Службата бѣ масово посетена отъ емиграцията ни. Присжтствуваха нѣколцина бивши министри, запасни генерали и много видни наши общественици. Извърши се тя отъ Негово Преосвещенство Стобийския Епископъ Кирилъ въ съслужение съ 6-ма свещеници. Въ черковата се държаха две речи: отъ служащия епископъ Кирилъ и отъ председателя на Организацията. И двете речи, пропити отъ високо родолюбие и произнесени дълбоко прочувствено, оказаха ободрително влияние върху слушателитѣ, мнозина отъ които поднесоха на говорителитѣ своитѣ одобрения и благодарности. Следъ службата опредѣлена комисия занесе и положи вѣнецъ върху братската могила въ паметь на покойницитѣ-другари.

4. За празника се пусна въ продажба и специаленъ „Илинденски листъ", съдържащъ 20 статии върху илинденската епопея отъ видни наши професори, писатели и общественици. „Илинденски листъ" се посрѣщна много добре и се пласира изцѣло. Издадоха се 4000 броя, за които се изразходва 3085 лв. Въ провинцията се изпратиха 2241 броя, въ странство 400, а останалитѣ 1359 броя се пласираха въ София. Безъ да сж се издължили всички, на които бѣ изпратенъ, до сега за смѣтка на „Илинденски листъ" 1936 г. сж получени въ касата 4520 лв.

5. И за 1937 г. Ржководното тѣло издаде календара „Илиндень" съ портрета на трагично загиналия нашъ другарь Борисъ Сарафовъ. Календарътъ се издаде въ 8,000 екземпляра, за които се изразходваха 9161 лв. Въ провинцията и въ странство се изпратиха 6477 броя. а за пласиране въ София останаха 1523 броя. Всички броеве, оставени за пласиране въ София, се разпродадоха и пласьоритѣ сж се отчели напълно. Но дружествата и лицата, на които се изпратиха календари за разпродаване въ провинцията и въ странство, мимо нѣколкократното имъ напомнюване, още всички не сж се отчели. За това срещу разходъ за календара 9161 лв. до сега сж получени въ касата 8503 лв. приходъ, отъ които 4569 лв. сж отъ София и само 3934 лв. отъ провинцията и странство. Ржководното тѣло е увѣрено, че и отъ тазгодишния календаръ не само че нѣма да остане въ дифицитъ, а ще се получи и печалба; но не може да не ви обърна вниманието върху това, че, както въ случая, така и изобщо дружествата ни и отдѣлни лица, за съжаление, сж обзети отъ едно неоправдано нехайство, противъ което трѣбва да се посочатъ и взематъ мѣрки.

6. Презъ 1936 год. се издава VIII годишнина на сп. Илюстрация „Илиндень". За да задоволи списанието ни и най-взискателния читатель, безъ да излиза изъ рамкитѣ на главната си цель: да бжде архивъ на миналото, взеха се мѣрки, щото то да е отзивчиво и къмъ съвременностьта, като се даватъ въ него извадки изъ статии въ списания и вестници, третиращи въпроси въ връзка съ нашитѣ идеали; да се хроникиратъ и пишатъ статии при възпоменателни праздненства за лица и събития отъ борбитѣ ни за духовно възраждане и политическа свобода; да има отдѣлъ за месеченъ прегледъ на вжтрешни и външни събития и др., засѣгащи сждбинитѣ на народа ни въ предѣлитѣ на свободното отечество и вънъ отъ неговитѣ граници; да се помѣстватъ подходящи ва цельта на списанието стихотворения и разкази, а при засилване срѣдствата му, да се печататъ изпитани народни пѣсни за Македония. Списанието ни излизаше редовно по книжка всѣки месецъ. Съ изключение на последната точка, то се мжчи да постигне въ възможнитѣ размѣри начертаната програма. При все това, очакванитѣ резултати отъ всичко това, т. е. да се увеличатъ абонатитѣ му, не можа да се постигне. Напротивъ, и при тия усилия, намѣсто абонатитѣ да се увеличатъ, тѣ намалѣха. Въ началото на годи-

ната по списъцитѣ фигурираха 1959 абонати, отъ които 639 въ София, 1254 въ провинцията и 66 въ странство, а сега — въ края на годината — тѣ сж: 1457, отъ които въ София сж 541, въ провинцнята — 848 и въ странство 68. Гратисъ списанието се изпраща на 11 лица. Отъ абонатитѣ сж изплатили 586, отъ които въ София 195, отъ провинцията 391. Дължатъ 871 абонати, отъ които 346 отъ София, 457 отъ провинцията и 68 отъ странство. Приходътъ и разходътъ на списанието за презъ отчетното време е: разходъ 62,967 лв., а приходъ 68,762 лв. При очакване да се издължатъ още 871 абонати отъ София, провинцията и странство, досегашниятъ чистъ приходъ отъ списанието е само 5,795 лв. Техническия и редакционния комитетъ на списанието смѣтатъ, че отъ тѣхна страна е направено всичко възможно, щото Илюстрация „Илиндень", като единствено наше списание съ достжпно за широкитѣ маси съдържание, да получи най-широко разпространение и да даде по-голѣмъ приходъ. Ако желанитѣ резултати не сж получени, то причинитѣ трѣбва да се търсятъ другаде. Да се намѣрятъ тия причини и да се отстранятъ тѣ, това трѣбва да бжде една отъ най-важнитѣ ни работи въ настоящия конгресъ.

7. Въ общото събрание на Ржководното тѣло съ Софийското дружество, състояло се на 11. X. 1936 г., се избра комисия, която да уреди и Илинденска вечеринка. Вечеринката се приготовлява и, може би въ скоро време ще се даде.

8. На 27. IX. 1936 г., когато се освѣти въ Разлогъ паметника на падналитѣ разложчани презъ Илинденското възстание, Ржководното тѣло изпрати свой представитель, който държа речь и поднесе вѣнецъ.

Въ програмата си, за културно-просвѣтна дейность, Ржководното тѣло бѣше предначертало да се изнесатъ и редъ сказки въ временно пригодения салонъ на Македонския домъ; но тази точка отъ програмата си то не можа да осжществи, защото едновременно съ настжпването на сезона за сказки, се започна и усилената работа за довършването на дома, та салонътъ не можа да послужи за цельта, а наемането на другъ салонъ е съпроводено съ голѣми разноски.

Библиотека

Библиотеката на организацията ни би трѣбвало да съдържа, системно наредени, всички печатни произведения и документи, третиращи въпроса за нашето освободително движение и особенно Илинденската епоха. Но до сега въ нея съ постжпвали книги безъ специаленъ подборъ. Особено съ разнообразно съдържание сж книгитѣ, които сж подарявани. Въ бждеще, ако срѣдствата на организацията се засилятъ, предстои задачата, съответно да се попълни и системно да се подреди библиотеката. За сега тя разполага съ 1122 книги, отъ които презъ отчетеното време сж доставени 16 книги, на стойность 228 лева.

Благотворителность

Настоятелствата на дружествата ни въ провинцията, а най-много Ржководнитѣ тѣла знаятъ, колко е голѣма нуждата отъ подпомагане на бедни, изпаднали въ мизерия наши другари. Въ миналото се е имало добро намѣрение да се създаде силна материално-благотворителна посмъртна каса, чрезъ която да може да се благотвори; но надеждитѣ на основателитѣ ѝ — идеалисти, прекомѣрно вѣрващи въ възможностьта за осжществяването на благородната имъ мечта, не можаха да се осжществятъ до сега. Касата отне много грижи и много трудъ, но, все пакъ не можа да се осжществи въ тия размѣри, въ каквито се проектираше. Дай Боже да настанатъ по-благоприятни времена, та благотворителната посмъртна каса да продължи своето развитие до желанитѣ размѣри, но за сега ние трѣбва да обмислимъ въпроса: дали не е умѣстно и възможно отъ часть отъ излишецитѣ въ касата на организацията ни и отъ опредѣлени ежегодни вноски на дружествата да се създаде благотворителенъ фондъ за подпомагане на нуждающитѣ се живи другари. Въ сегашното положение, при липса на специални срѣдства, трудно е на организацията ни да благотвори въ размѣри, каквито се налагатъ. Все пакъ и презъ отчетното време можа да се направи възможното за благотворителность. Подпомогнаха се само крайно беднитѣ наши другари. Парични помощи сж раздадени 4834 лв. Раздадени сж въ София и провинцията още и подаренитѣ отъ благородния индустриалецъ Г-нъ Хаимъ Бакишъ и братъ 50 чифта галоши, оценени на стойность 5,000 лв.

Македонски домъ

Нашиятъ величественъ домъ, както виждате, е почти на довършване. Ето едно великолепно дѣло, съ което можемъ да се гордѣемъ. Но има още нужда отъ голѣми срѣдства, за да се доизгради домътъ въ окончателно завършенъ видъ и да се изплати. Дългъ се налага на емиграцията ни да намѣри и даде тия срѣдства. Що се касае до насъ, Организацията ни направи възможното, като съ одобренне на IX. редовенъ конгресъ се дадоха въ заемъ на дома 500,000 лв. отъ капитала на Благотв. посм. каса. Остава сега всѣко дружество, всѣки отдѣленъ илинденецъ да изпълни дълга си, като пожертвуватъ или дадатъ въ заемъ на дома отъ личнитѣ си срѣдства и да съдействуватъ за събиране такива отъ заможни наши съотечественици и др.

Сношения на Организацията ни съ другитѣ родолюбиви организации.

Презъ отчетното време Р. Т. винаги е било въ близки братски сношения съ всички родолюбиви организации въ царството, съ всички временни комитети за родолюбиви инициативи и особено съ останалитѣ да функционираръ македонски легални организации. Било по свой починъ или по покана, то се е отзовавало винаги съ готовность да вземе участие или подкрѣпи всѣка родолюбива акция, да поздрави лично, съ писма или телеграми всѣко родолюбиво тържество, конгресъ и др. То не пропуска и нито единъ случай за да подържа близки сношения съ предани на културно-просвѣтното ни дѣло общественици въ царството и въ чужбина.

Господа делегати,

Завършвайки отчета си, Р. Т. се надѣва, че той ще обърне сериозното ви внимание, та, следъ като го прецените сериозно, строго, но и справедливо, ще обмислите и вземете всички мѣрки, които да поставятъ организацията ни на подобающата ѝ висота. Защото дѣлото за което се борихме на младини, още не е довършено. Никой отъ насъ не бива да живѣе само съ миналото, нито да смѣта,

че е изпълнилъ дълга си къмъ родината съ това, що е билъ въ миналото. Знае се, че миналото ни е свѣтло, пълно съ епични дѣла; но резултатитѣ отъ тия ни дѣла не сж тия, които ги очаквахме, та не трѣбва да легнемъ върху лавритѣ си и да заспимъ върху тѣхъ. А още по-малко не трѣбва. вследствие на нехайство и апатия, да помрачимъ тия си дѣла и се самоотречемъ отъ тѣхъ. Ние, макаръ вече и въ напреднала възрасть, все още духомъ трѣбва да бждемъ това, що бѣхме въ миналото, та, ако не както тогава, сега, съ мирни срѣдства, — чрезъ култура, просвѣта и благотворителность, да застанемъ въодушевени, обединени и сплотени въ първитѣ редове за осжществяването на недовършеното дѣло.

ДИАГРАМА

за движението на наличнитѣ суми при Илинденската организация отъ 1922 год. до 31. XII. 1936 год.

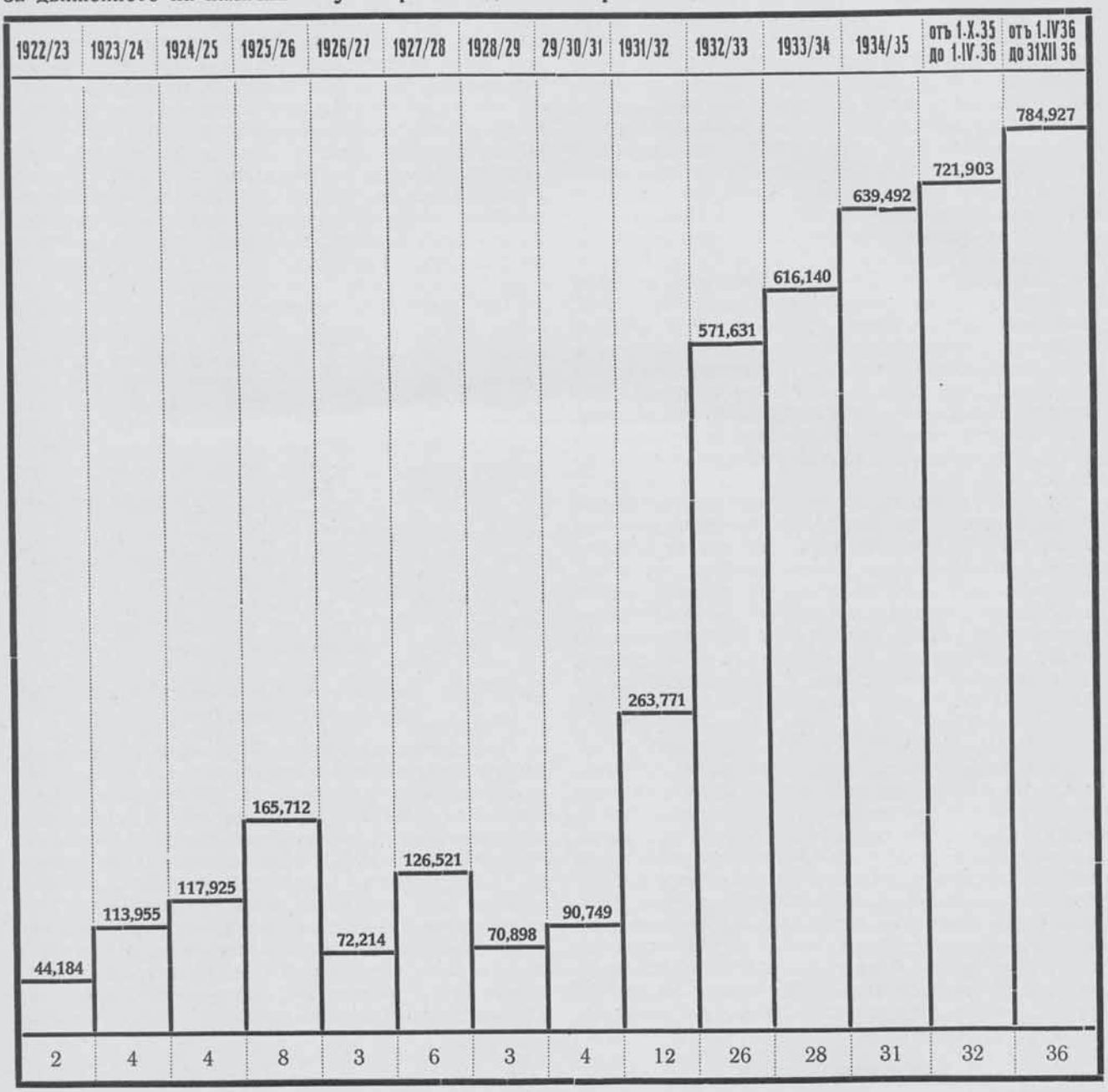

КАСА

отъ 1 априлъ 1936 год. до 31 декемврий 1936 год.

№ по ръдъ	ТЕКСТЪ	Предвидени лева	Реализирани лева	Въ повече лева	Въ помалко лева
	А. I. Общи приходи				
1	Членски вносъ Соф. д-ства . .	15.000	7.007	—	7.993
2	„ „ провинциални д-ва	5.000	1.362	—	3.638
3	Вечеринки, утра	20 000	450	—	19.550
4	Именни дни	10.000	7.910	—	2.090
5	Лихви	—	14.000	14.000	—
6	Помощи	—	16.365	16.365	—
7	Илинд. листъ 1936 г.	—	4.520	4.520	—
	II. Календари 1936 г. . . . 8752	—			
	„ 1937 г. . . . 8503	—	17.255	17.255	—
	III. „Ил. Илиндень“	100.000	68.762		31.238
		150.000	137.631	52.140	64.509
	B. Длъжници	36.500	39.859	3.359	—
	C. Складъ	—	435	435	—
	D. Посмъртна каса:				
	1) 10 лв. вн. 10160	20.000	10.160	—	9.840
	2) Лихви 25037	20.200	25.037	4.837	—
		226.700	213.122	60.771	74.349
	E. Мак. Нар. Банка . . . 34000			—	
	Мак. Кооп. банка 1000		35.000		
	Остатъкъ отъ м. год. (1.IV.936 г.)		731		
			248.853		
	За нова с/ка каса 1937 г.		947		

№ по редъ	ТЕКСТЪ	Предвидени лева	Реализирани лева	Въ повече лева	Въ помалко лева
	А. Общи разходи				
1	Благотворителни	10.000	9.834	—	166
2	Наемъ за 9 месеци	9.000	9.000	—	—
3	Прислуга, възнаграждение . . .	30.000	20.700	—	9.300
4	Канцеларски и пр.	4.500	6.365	1·865	—
5	За праздника Илиндень	—	3.024	3.024	—
6	Отопление, освѣтление	6.500	1.510	—	4.990
7	Библиотеки	500	228	—	272
8	Командировки	10.000	915	—	9.085
9	Събрания, конгреси	—	1.616	1.616	—
10	Афиши, некролози, панахиди . .	6.000	1.432	—	4.568
11	Непредвидени	5.000	343	—	4.657
12	Илинден. листъ	—	3.085	3.085	—
		81.500	58.052	9.590	33.038
	Календари 1937 г.	—	9.161	9.161	—
	Илюстр. Илиндень	80 000	62.967	—	17.033
	Посмъртна каса:	161.500	130.180	18.751	50.071
	1) за 130—134 посм. случаи 11500				
	2) данъци, преводъ 1731	60.200	13.231	—	46.969
		221.700	143.411	18.751	97.040
	Дебитори		4.122		
	Кредитори		4.091		
	Покжщнина		205		
	Мак. Н. Б. 21470		151.829		
	Мак. К. Б. 74607		96.077		
			247.906		
	За уравнение въ брой		947		
			248.853		

ВЕДОМОСТЬ

за положението на смѣткитѣ на Илинденската организация за времето отъ 1 априлъ 1936 год. до 31 декември 1936 год.

№ по редъ	НАЗВАНИЕ НА ПАРТИДИТѢ	ОБЩЪ ОБОРОТЪ — Да дава				ОБЩЪ ОБОРОТЪ — Да земa				ОСТАТЪЦИ	
		Остатъкъ на 1.IV 1936 г.	Некасови пера	Касови пера	Всичко	Остатъкъ на 1.IV 1936 г.	Некасови пера	Касови пера	Всичко	Активъ	Пасивъ
		лева	лева	лева	лева	лева	лева	лева	лева	лева	лева
1	Каса	731	—	248.122	248.853	—	—	247.906	247.906	947	—
2	Общи приходи и разходи	—	7.451	130.180	137.631	—	—	137.631	137.631	—	—
3	Благотв. посм. каса	—	—	13.231	13.231	682.470	—	35.197	717.667	—	704.436
4	Дебитори	1.459.548	—	4.122	1.463.670	—	1.360 778	39.859	1.400.637	63.033	—
5	Кредитори	—	1.218	4.091	5.309	5.309	—	—	5.309	—	—
6	Складъ	480.074	—	—	480.074	—	241.674	435	242.109	237.965	—
7	Покжщнина	89.939	—	205	90.144	—	40.144	—	40.144	50.000	—
8	Македонска кооп. банка	114.050	—	74.607	188.657	—	—	1.000	1.000	187.657	—
9	Македонска нар. банка	45.820	—	21.470	67.290	—	—	34.000	34.000	33.290	—
10	Македонски науч. инст.	500.000	—	—	500.000	—	—	—	—	500.000	—
11	Фондъ „Братска могила“	—	—	—	—	20.000	6.218	—	26.218	—	26.218
12	Капиталъ	—	1.642.596	—	1.642.596	1.982.383	2.451	—	1.984.834	—	342.238
		2.690.162	1.651.265	496.028	4.837.455	2.690.162	1.651.265	496.028	4.837.455	1.072.892	1.072.892

ПОЛОЖЕНИЕТО

на смѣткитѣ на Илинденската организация къмъ 1 януарий 1937 година

	НАИМЕНОВАНИЕ НА ПАРТИДИТѢ		Активъ
	Въ брой въ касата		947
1	Въ македонски наученъ институтъ		500.000
2	Въ макепонската кооперативна банка		187.657
3	Въ македонската народна банка		33.290
4	Длъжници по документи		63.033
5			784.927
6	Складъ (книги и др.)	237.965	
7	Покжщнина (безъ библиотека)	50.000	287.965
			1.072.892

	НАИМЕНОВАНИЕ НА ПАРТИДИТѢ	Пасивъ
	Благотворителенъ посм. капиталъ	704.436
1	Фондъ „Братска могила“	26,218
2	Капиталъ	342.238
3		
	Всичко . 1.072.892	1.072.892

РЖКОВОДНО ТѢЛО

Председатель: **Д. п. Пандовъ**
Подпредседатель: **М. Матовъ**
Секретарь: **Д. Ст. Спространовъ**
Касиеръ: **А. Е. Кецкаровъ**
Съветници: **Л. Киселинчевъ**, **Д. Лазаровъ**, **Л. Гошевъ**

Контролна комисия

Председатель: **Ив. Льомчевъ**
Членове: **Ар. Дамяновъ, Тр. Коновъ**

Екзархъ Иосифъ I за задачата на Екзархията следъ 1878 г.

[Продължение отъ кн. 9 (79).]

V. Макаръ съ по-голѣмо паство, съ повече официално припознати митрополитски катедри, съ повече училища, учители и интелигенция Екзархията отъ година на година се чувствува все по-стеснена въ своята задача и по-ограничена въ своята деятелность. Отъ 1895 г. насамъ тя е принудена да работи на една минирана почва, която заплашва да избухне всѣка минута подъ нозетѣ ѝ, безъ да може да се предвиди, кого и какво ще закачи, кого и какво ще остави. Изобщо, черковно-училищното дѣло лжкати и посрѣдъ неодолими мжчнотии. По естество мжчнотиитѣ сж отъ два вида — външни и вжтрешни. Къмъ външнитѣ мжчнотии спадатъ: 1) политиката на Високата Порта спрѣмо българитѣ, 2) пропагандитѣ, които сж кость и плъть на тая политика и 3) самитѣ българи, които подъ име сърбомани и гъркомани съставятъ армията на пропагандитѣ. Къмъ вжтрешнитѣ причини спадатъ: 1. систематическиятъ стремежъ у известни дейци и апостоли да извадятъ изъ релсата на мирната еволюция черковно-училищното дѣло и 2) моралната и материална подкрепа, която всѣкога се намирала и намира въ София идеята на апостолитѣ.

Поставена, така да се каже, между чука и наковалната, Екзархията е принудена отъ една страна да държи себе си и повѣреното ѝ дѣло въ релсата на мирната еволюция, а отъ друга, да хаби енергия и сили въ борба съ пропагандитѣ и, главно, съ деморализацията, която последнитѣ всаждатъ въ населението. Екзархията не може да бжде нито съ правителството, нито съ апостолитѣ: съ правителството, защото е нейнъ неприятель, неприятель на задачата, която преследва; съ апостолитѣ, защото искатъ да промѣнятъ естеството ѝ, искатъ да я отклонятъ отъ задачата, за която народътъ я създаде и която черквата ѝ е повѣрила. Дългътъ, отечестволюбието, интереситѣ на цѣлокупния български народъ налагатъ Екзархията да бжде всѣкога съ народа и за народа, но далечъ отъ сферитѣ на правителството и апостолитѣ. Тя не може да бжде планета, защото е създадена да бжде слънце!

Правителството и апостолитѣ гонятъ едно и сжщо нѣщо, но само по различни пжтища: правителството дразни българското население въ вилаетитѣ и го провокира съ неправди, за да се вълнува и избухне, а апостолитѣ го дразнятъ и предизвикватъ съ проповедитѣ си. Безъ да си даватъ ржка, правителството и апостолитѣ работятъ въ една насока; да извадятъ населението изъ нетърпение; преследватъ една идея: да го отчаятъ и го извикатъ на борба; иматъ една крайна цель: правителството да смаже населението, а апостолитѣ да го избавятъ или да го съсипятъ. Черквата постоянно протестира срещу неправдитѣ на правителството и насилията на апостолитѣ.

Преди години българското черковно-училищно дѣло имаше само двама неприятели — гърцитѣ и турцитѣ; сега неприятелитѣ нарастнаха: Екзархията води борба и съ правителство, и съ *турци*, и съ *гърци*, и съ сърби, унияти, *власи*, *арнаути*. Армията на всички тия изброени неприятели, както е било всѣкога, състои отъ българи гъркомани и българи сърбомани. Макаръ всѣки отъ изброенитѣ неприятели да преследва свои цели и да има своя програма, но въ програмата на всѣкиго отдѣлно има една обща точка, която съединява, а и наеликтризирва всички. Тази обща програмна точка сж българитѣ, българското черковно-училищно дѣло въ вилаетитѣ.

Турцитѣ сж първитѣ най-голѣми и най-опасни неприятели на българитѣ. Трѣбва да се помни, че

Велесъ.

Портата не е разположена къмъ Екзархията, защото последната има за задача да образува въ вилаетитѣ отъ безформената маса, наречена българи, едно тѣло черковно съ образъ, подобие и тенденции на тѣлото на Дунавския вилаетъ, което образува днешна България. Ако Портата толерира още Екзархията, това трѣбва да се тълкува съ предпазната политика, ó която се придържа да пази държавата отъ усложнения. Но тя не ще се подвоуми да се възползува отъ първия психологиченъ моментъ, който би настаналъ, да унищожи фермана, на който почива Екзархията. До дето издебне такъвъ моментъ, тя си служи майсторски съ своята традиционна политика спрямо народноститѣ въ държавата: да омаломощава и обезсилва една народность спрѣмо друга, като веднага пази да не се усили ни една християнска народность. Горчивиятъ плодъ на тая политика сж опитали Патриаршията и гърцитѣ веднага подиръ критскитѣ възстания въ 1860—67 години: възползувана отъ българския черковенъ въпросъ, Портата ни подкрепи въ борбата, доде обезсили Патриаршията и се изплю на гръцкитѣ аспирации. Сега сжщата политика употрѣбява срещу Екзархията и българитѣ: да обезсили и разпокжса българитѣ въ вилаетитѣ, Портата, използувайки тенденциитѣ и слабоститѣ на сърбитѣ, взема страната на последнитѣ, като ги подкрепя срещу българитѣ. Нѣма съмнение, че щомъ се усилятъ сърбитѣ, ако това може да се допусне, ще употрѣби пакъ друга народность срещу тѣхъ, както постжпва въ Стара-Сърбия, подкрепвайки арнаутитѣ срещу сърбитѣ оттатъкъ Шаръ. До дето трѣбва, въ даденъ край на държавата, и Портата подкрепва сръбската пропаганда срещу българитѣ, помага ѝ да посърбява ония, които вѣковетѣ не сж могли да направятъ ни гърци, ни сърби.

Съ тая своя политика, макаръ и мудно, Портата постига резултати, каквито психологически постигна за нѣколко дни въ Армения. Спрѣмо Екзархията и българитѣ тя прилага строго и систематично народоизтрѣбителната си програма. Вече всички валии иматъ по тая турска политика инструкции.

които могатъ да се резюмиратъ въ четири точки: 1. Да представятъ предъ очитѣ на българското население Екзархията за една слабость, като не удовлетворяватъ ни едно искане на нейнитѣ органи въ лицето на респективнитѣ митрополити и председатели; 2. Да се благоприятствуватъ за смѣтка на Екзархията пропагандитѣ въ всички точки на вилаетитѣ при всѣки даденъ поводъ; 3. Да представятъ

Овчеполска носия.

Екзархията за учреждение опасно и компрометирано, та да се сплаши, отчае и отдръпне постепенно отъ нея българското население, като се хвърли въ ржцетѣ на протежиранитѣ отъ властьта пропаганди и 4. Да се унищожаватъ постепенно българитѣ, та да се даде пъстъръ етнографски ликъ на вилаетитѣ, като българитѣ додатъ числено отъ първо на трето или четвърто мѣсто. И тази програма, продиктувана на всички сановници въ вилаетитѣ, се чувствува на всѣка стжпка. Като какъ гледатъ турскитѣ сановници на Екзархията, може да се сжди отъ следнитѣ думи, които единъ висшъ чиновникъ на име Молибей, отъ цариградската митница, казалъ на българитѣ отъ своя чифликъ въ с. Постоларъ, Кукушка кааза. Последнитѣ по примѣра на другитѣ съседни български села въ каазата поискали да се откажатъ отъ Патриаршията и, като българи, да минатъ къмъ ведомсттото на Екзархията, та да се молятъ и учатъ на матерния си езикъ. Като казали желанията си на своя господарь бей, последниятъ казалъ тѣзи характеристични думи: „Вие, — рекълъ бегътъ, — не знаете, що значи Екзархия; сами искате да си метнете вжжето на шията!“ Планътъ на Портата е да умори Екзархията отъ задухъ и анемия.

За да може Екзархията да сжществува и успѣшно да работи, за да постигне тежката историческа задача, необходимо е, съвмѣстно съ княжевското правителство да си тури за програма да се постигнатъ следнитѣ нѣща:

1. Да се респектира българската народность въ вилаетитѣ;

2. Да се възстанови въ всички точки иradето на Кямилъ паша;

3. Да се употрѣбятъ усилия предъ Императорското правителство да промѣни българо-изтрѣбителната си политика, като пази и недопуска, както правеше до 1894 г., сръбската пропаганда отсамъ Шаръ, сжщо и другитѣ пропаганди въ чисто българскитѣ мѣста и епархии.

4. Да се издадатъ четири берата за следнитѣ епархии: Полянинско—Солунска съ седалище гр. Солунъ, Мелнишко—Сѣрска съ седалище гр. Сѣръ, Ксантинско—Маронийска съ седалище гр. Гюмюрджина и Одринска съ седалище гр. Одринъ и

5. Княжеското правителство отъ своя страна да махне всѣки поводъ, който кара Високата Порта да се държи неприятелски спрѣмо Екзархията и българитѣ, както това е казано въ писмото отъ 20 того № 1.

Отъ своя страна Екзархията ще вземе всички мѣрки, които деликатностьта на положението и народолюбието ѝ налагатъ. Преди всичко тя ще бжде строго придирчива и взискателна къмъ всички свои органи, като ще иска всички да преследватъ една и сжща цель и да иматъ една програма, като служатъ на едно високо дѣло, което имъ е повѣрила черковата.

Благоговейнитѣ председатели и учителитѣ преди всичко да знаятъ, какъ стои българското дѣло въ каазата и епархията, въ която сж повикани да работятъ; да знаятъ, колко екзархисти, патриаршисти, сърбомани, унията и др. има; колко сж гърцитѣ, власитѣ и арнаутитѣ отдѣлно и общо спрѣмо българитѣ и чие е мнозинството въ каазата и епархията; колко сж българитѣ въ четиртѣ вилаети отдѣлно и общо спрѣмо другитѣ народности. Това като знаятъ, Екзархията ще иска не само да бждатъ съзнателни и дейни българи, но да сж и съ политическото убеждение, че сж часть отъ българския народъ и че трѣбва да ратуватъ да бждатъ включени въ границитѣ на С. Стефанска България. Тѣ трѣбва да бждатъ най-искренитѣ, най-горещитѣ и най-ревностнитѣ апостоли на това право. Високопреосвещенитѣ митрополити и благоговейнитѣ председатели да насаждатъ това право въ паството си, а учителитѣ — въ поколѣнието, което имъ е повѣрено да го възпитаватъ. Който не е проникнатъ отъ това право, който неможе да бжде неговъ апостолъ, той ще се държи на почетно разстояние отъ работния пчелникъ на черквата и училището. Апостолитѣ преди всичко, трѣбва да бждатъ убедени, трѣбва да бждатъ като ония божествени апостоли, които турятъ ржка на ралото и не се обръщатъ надире. Защото, каквото се сѣе въ браздитѣ на такова рало, ще даде богата и благословена жътва — жътвата на историята въ гумното на С. Стефанска България. (Край)

Съобщава: **Хр. Шалдевъ.**

Свѣтославъ Мерджановъ и Бедросъ Серемджиянъ

Изъ подвизитѣ на бившитѣ арменски и македоно-одрински революционери. Една тжжна годишнина

Тридесеть и петь години се изминаха отъ тогава. Въ първитѣ дни на месецъ юлий, една безлунна звездна нощь, минаха българо-турската граница една разредена по на 5—10 крачки колона отъ десетина души и се мѣркаха отъ време на време силуетитѣ имъ, когато настжпеха върху нѣкои отъ голитѣ безлесни поляни и които се движеха на югъ къмъ твърдата крепость на *Южно-Тракийската столица — Одринъ* охраняванъ отъ 30 хиляденъ корпусъ отъ всички родове оржжия, които притежаваше тогава турската войска. Где отиваха тѣзи безумци и кои бѣха тѣ? Това бѣха група идеалисти-самоотвержени борци — арменски и македоно-одрински революционери, побратимили се, дали си честна дума — вѣра и клетва, живота си да жертвуватъ за свободата на Армения и на Македоно-Одринскитѣ четири вилаета, за благоденствието на населяващитѣ ги народи. Тѣ отиваха да миниратъ трона на прекоросания отъ великия *Гладстонъ* въ английския парламентъ султанъ съ прозвището: „Великия Босфорски кърволокъ — червения султанъ *Абд-юлъ Хамидъ II*. Тѣ отиваха подъ самитѣ стени на твърдата Одринска

крепость — въ имението на единъ отъ голѣмитѣ любимци на Хамида — Дертли Мустафа бегъ, гдето сж имали сведения, че другъ още по-голѣмъ Хамидовъ любимецъ — одринския валия Арифъ паша, е пребивавалъ въ чифлика на Дертлията. Тѣ заминаха, за да пленятъ валията и да искатъ отъ султана откупъ срещу неговия животъ, както и освобождаването отъ затворъ и заточение на мнозина тѣхни другари революционери. Но за голѣмо съжаление, Арифъ паша само нѣколко минути порано си отпжтувалъ за Одринъ. Тогава смѣлчагитѣ революционери решаватъ и залавятъ сина на Дертлията — Нури-бегъ. Но скоро това е било съобщено въ Одринъ, отъ гдето се дигна на кракъ цѣлия гарнизонъ, който и потегли да преследва душманитѣ на падишаха.

И докле четата стигне въ Сакаръ-балканъ и се укрие на безопасно мѣсто, многобройната турска кавалерия ги застига въ единъ малъкъ лѣсъ въ землището на с. Киречликъ, гдето се завръзва ужасенъ и неравенъ бой — единадесеть души срещу десетки хилядна сгань. Въ този неравенъ бой четата, следъ като нанесе голѣми поражения на аскера, биде разбита отъ голѣмата турска сила и загина и самия Нури бегъ. Тукъ паднаха убити Петъръ Соколовъ, Татулъ Зарманянъ, Георги Фотевъ, Иванъ Котковъ и др., а паднаха въ пленъ, ранени и въ безсъзнание Свѣтославъ Мерджановъ, Бедросъ (Бедо) Серемджиянъ, Христо х. Илиевъ и Ованесъ (Онникъ) Торосянъ. Тѣ бѣха отнесени въ една отъ Одринскитѣ болници и тукъ лѣкувани и изцѣрени, а следъ това сждени отъ *диванъ-и харбъ махкемеси* (военно-полевия сждъ) и осждени на смъртъ чрезъ обѣсване.

На 27 ноемврий 1901 година биде изпълнена смъртната присжда на поменатитѣ по-горе четирима герои въ гр. Одринъ на четири различни пункта. Герои презъ цѣлата си революционна дейность, тѣ се показаха такива и предъ смъртьта — загинаха юнашки на бесилото.

Предъ самото бесило, когато позволиха на Свѣтославъ Мерджановъ да каже последната си дума, той, предъ лицето на Мухлисъ паша, на чистъ литературенъ турски езикъ, съ горда осанка и вирната глава, каза следнитѣ знаменити думи: *„Бесете ни като комити и комити сме; излѣзохме съ оржжие въ ржце, не за да грабимъ, а за да защищаваме живота и честьта на братята си и на сестритѣ си, като сме се заклели да служимъ на сдно свето дѣло. Не мислете, че съ нашето обесване ще се свърши числото на българскитѣ и арменски борци-революционери — тѣ сж легиони! Живота на всѣки обесенъ, или убитъ възстаникъ разклаща трона на вашія султанъ“*. При тия думи, единъ близко стоящъ бинбашия (майоръ) го прекжсва съ думитѣ: *„Сусъ, бѣ кьопекъ“!* Мерджановъ му отвръща: *„Сенъ сънъ кьопекъ“!* и продължава: *„Всѣки отъ насъ коствува по една провинция отъ вашата разкапала се държава. Това ще разберетс скоро, когато ще настжпи часътъ на всеобщата революция. Умирамъ спокоенъ, че съмъ служилъ честно на Отечеството си и съмъ изпълнилъ дългътъ си къмъ своя народъ“*. Следъ това, Мерджановъ се обърналъ къмъ българския свещеникъ, който го изповѣда и пречисти и който присжтствува при бѣсилката, като му каза: *„Отче, бжди ти свидетель и кажи на всички българи, че азъ спокойно и безъ страхъ отивамъ къмъ бесилката и спокоенъ умирамъ за евободата на поробения български народъ. Нека тия които идватъ следъ менъ, да довършатъ започнатото отъ насъ дѣло. Да живѣе свободата на поробенитѣ братя!“* Палачътъ мѣтна вжжето на шията на Мерджанова и следъ 5—6 минути той бѣше вече трупъ.

Следъ това, на другъ пунктъ на града, сжщото се повтаряше съ Бедросъ Серемджиянъ — офицеръ отъ българската армия и страшенъ арменски революционеръ и войвода, който въ последнитѣ си думи, които му бѣха позволени, предъ сжшия Мухлисъ паша, на чисто френски езикъ, каза следнитѣ думи: *„Докараха ни тукъ предъ бѣсилото, за да ни бесите като революционери. И наистина, азъ съмъ такъвъ. Но... не забравяйте, о, безумци, че азъ тукъ предъ бесилото съмъ и представитель на принципиални свободолюбиви идеи. Какъ мислите вие? Нима съ моето обесване мислите, че ще можете да обесите идеитѣ? Забравихте ли, че съ бесилкитѣ, по които окачвахте българскитѣ революционери и съ грабежитѣ и пожарищаша по българскитѣ села, вие възкресихте свободата на България? Обесете ме, но знайте, че съ всѣка бесилка вие изкопавате по единъ трапъ подъ трона на вашия tajesté — султана, а на всѣки обесенъ като насъ, идатъ други хиляди самоотвержени и идеални борци. Да живѣе свободата на Армения, Македония и одринско!“*

Кичевка.

Следъ това и той биде обесенъ. Съ тѣхъ заедно, на други два пункта на Одринъ бѣха обесени: Христо х. Илиевъ и Ованесъ (Онникъ) Торосянъ.

Тѣзи герои светци съ подвига си, съ самоотверженостьта си и съ кръвьта си, свързаха за винаги двата поробени народа: македоно-одринци и арменци, за взаимна борба до край — до пълна победа надъ тиранитѣ заробители на поробенитѣ ни отъ тѣхъ родини. Тѣ съ дѣлото си циментираха побратимството между двата борящи се народа за свободата на своитѣ Родини, защото въпрѣки всичко, живи сж още Армения, Македония и Одринско.

Подвига на тѣзи герои-борци биде възпѣтъ още тогава отъ цѣлото население на Одринския вилаетъ съ пѣеень, която и днесъ се пѣе отъ турци, българи, арменци, гърци и др.

Ангелъ Диамандиевъ

Алексо Турунджовъ

1905 г. Всѣка сутринь минувачитѣ край затвора въ Битоля чуваха гърлестия му гласъ съ псувни, ругатни и проклятия за Султана, за Хилми паша и за цѣлия турски народъ. Сиромахъ Алексо! Ето вече цѣли две години какъ е въ тоя мраченъ затворъ — отъ възстанието! Комай го осждиха на смъртъ, пъкъ го задържаха и до сега самъ въ тази тъмна килия, презъ малкото прозорче на която не можеше да проникне ни единъ слънчевъ лжчъ до него. Проклетници, защо го държаха още, защо не го обѣсиха? Нима днитѣ, що прѣкарваше въ тази дупка, можеха да се смѣтнатъ за животъ?... И Алексо псуваше, ругаеше, проклинаше!...

Хилми паша, възбуденъ, гледаше презъ отворения прозорецъ къмъ Драгора, който тихо ромонѣше. Долу, на улицата, край рѣката, дечурлига си играеха, боричкаха се, гонѣха се и се надскачваха. Нà, и тѣ сж врагове на държавата! Тия невръстни сополанчета бѣха противъ него! Цѣль народъ: и мжже и жени, и стари и млади, дори невръстнитѣ деца — всички, всички сподвижници на комититѣ! И, не ли той самъ, съ собственитѣ си уши чу офицеритѣ, като рапортуваха на корпусния си командиръ, че залповетѣ дадени отъ четата на Наума Поповъ били залпове не отъ нѣколко пушки, а отъ хиляди! Какъ може всичко това да става подъ носа му?!... Не, трѣбва

нѣщо да се направи, — нѣщо, което да стрѣсне това кораво българско племе. Но какво? . . .

Следъ дълъгъ размисъль пашата се чукна по челото, отиде до масата и натисна звънеца.

— Да се извика мудеума — каза той на появилия се чаушинъ. Тоя направи обичайното темане и излѣзе. Не се мина половина часъ и мудеумътъ пристигна. Следъ като поздрави пашата, поканенъ отъ последния, той приседна въ фотьойла до писалищната маса. Запушиха цигари и заведоха разговоръ.

— Мудеумъ ефенди, кои ви сѫ най-важнитѣ български комити въ затвора, сѫдени и осѫдени.

— Най-важниятъ е единъ, паша Хазаретлери — Алексо Турунджовъ. Комита, войвода отъ буната, сѫденъ и осѫденъ на смъртъ чрезъ обесване още преди 2 години, задържанъ до сега по изричната заповѣдь на Ваше Високопроизходителство.

Завеждане булка за вода — с. Тресанче, Галичко

— Други, други? — нервно запита пашата.

— Други нѣма, пашамъ. Собствено, затворътъ е пъленъ съ българи: попове, учители, търговци, занаятчии граждани и селяни. Но ни единъ осѫденъ. Държимъ ги, държимъ ги, па ги пущаме на свобода по недоказаность. Сетне пакъ ги арестуваме, пакъ ги държимъ нѣколко време, па пакъ ги освобождаваме . . .

— Стига, разбрахъ, каза пашата. Тоя Алексо, какъ го каза, още утре да се обеси, разбра ли? Утре рано, та да виси на бесилото цѣлия день.

— Разбрахъ, паша ефенди, ще бѫде.

Следъ него, вижъ, кого другиго можемъ да окачимъ на бесилото? Другъ българинъ осѫденъ нѣмашъ ли?

— Нѣмамъ пашамъ. Откакъ започнаха да ни се мѣсятъ въ работата тия чужденци — италиянци, френци, англичани — хичъ никого не можемъ да осѫдимъ . . .

Нѣмашъ ли нѣкой другъ осѫденъ, Макаръ гръкъ или сърбинъ?

— Но не ли Ваше превъзходителство ги смѣтнахте "борци за вѣра" и се спре осѫждането имъ въобще? . . .

— Хайде, отсече пашата, сега да се обеси тоя Алексо, пъкъ сетне виде щемъ.

На другия день сутриньта рано минаващитѣ презъ атъ-пазаръ бѣха изненадани отъ една потресна гледка: въ единъ жгълъ на мегдана, гѣто ставаше най-оживенъ пазарь, бѣше издигната висока бесилка и на нея висѣше студения трупъ на Алексо Турунджовъ, голѣмъ родолюбецъ, взелъ най-живо участие въ възстанието на Илиндень. Съ изцъклени очи, той втренчено гледаше далечъ нѣкѫде, а на устнитѣ му играеше усмивка, като че ли беше постигналъ идеала си . . .

Съ шепотъ бързо се разнесе изъ цѣлия градъ извѣстието за обесването на Алексо Мѫже и жени почнаха да се събиратъ и да си шепнатъ . . . Скоро госпожа Захария Шумлянска, заедно съ госпожа Робева, се отзоваха въ девическото училище, гдето заедно съ учителкитѣ, решиха да устроятъ на свидния синъ на родината най-тържествено погребение. И всички изкочиха отъ училището, па се пръснаха на разни страни . . .

Въ това време австрийскиятъ консулъ Прохазка и пишущиятъ тоя споменъ, отъ никого не забелѣзанъ, фотографираха висящия на бесилото самоотверженъ борецъ за свободата . . .

Следъ обѣдъ 3 часа цѣлиятъ площадъ Атъ-пазаръ бѣше заетъ отъ маса хора — стари и млади, мѫже, жени и дѣца — цѣлиятъ градъ се бѣ стекълъ да вземе участие въ изпращането на Алексо до вѣчното му жилище. Всички жени бѣха съ огромни букети цвѣтя въ рѫце. Пристигнаха и свещеницитѣ, донесоха и ковчегъ. Скоро се яви и полицай, който съобщи разрешението да се снеме обесения . . .

Когато трупътъ бѣ положенъ въ ковчега, всички жени се зареди̇ха и оплаквайки горко войводата, отрупаха трупа съ цвѣтя И стана погребение, каквото не бѣ ставало никога въ Битоля..

Следъ два-три деня Хилми паша, седналъ предъ писалищната си маса, четѣше ново писмо — послание отъ Наума Поповъ Буфчето.

„Че азъ и хората ми простреляхме твоя офицеръ и нѣколцина войници, това е истина. Но ние бѣхме съвършено прави. Не ли ти ги бѣше изпратилъ да ме уловятъ живъ или мъртъвъ? Е добре, азъ се защитихъ, както можахъ. А ти, паша хазратлери, за да си отмъстишъ, окачи на бесилото единъ светия. Мислишъ ли, че Богъ ще ти прости тоя грѣхъ?!... А народътъ? Той вече ти плати. Вмѣсто да падне духомъ, той устрои на Алексо погребение, каквото ти не можа да устроишъ на твоя офицеръ... Знай, паша хазаретлери, че ако ти избиешъ всичко живо въ Македония, дърветата и камънитѣ ще се вдигнатъ противъ вашата жестока власть и ще я прогонятъ; защото тя не е никакво управление — а е една сатрапия отъ най-долна проба"...

Хилми захвърли писмото недочетено на масата си, стана и зашари на дължъ и на ширъ изъ кабинета си.

— Проклетъ милетъ! Коравъ! Смѣлъ народъ!

(Изъ моитѣ спомени) **Д-ръ Н. Семеновъ**

Политическото положение въ Европа къмъ края на изтеклата 1936 година

И презъ последнитѣ 30—40 дена отъ годината, която си отиде и увеличи старостьта на свѣта, Европа си остана все тъй надвесена надъ пропастьта, до която бѣ дошла, и все тъй безспокойна, нерешителна и разединена по въпроса за моста, който тя трѣбва да опъне надъ пролома, та да може да мине на другия брѣгъ и да продължи своя пѫть.

Пропасть е предъ Европа, когато цѣлиятъ животъ на свободния човѣкъ, на свободната мисъль, на свободната търговия, не стонанскитѣ връзки между отдѣлни народи сѫ почти напълно сковани; когато възпитаното, образуваното въ началото на християнската цивилизация общество се е заключило въ границитѣ на отдѣлнитѣ държави и държавици и отъ тамъ стои и дебне съ свити юмруци, съ кръвясали очи и съ дивашка настървеность да се нахвърли, да ръфа, да дере и откѫсва каквото може и колкото може повече отъ околнитѣ, отъ другитѣ или въ най-добъръ случай — това общество стои разпокѫсано и свито въ националната си черунка, затворено съ съвременни китайски стени отъ страхъ да не изгуби нѣщо, да не пострада въ нѣщо, ако протегне рѫка за взаимность, за сътрудничество съ околнитѣ въ името на миренъ, културенъ, човѣшки животъ.

Преизобилнитѣ речи и заявявания отъ страна на политици и дипломати изъ цѣла Европа за най-добри чувства и пожелания за приятелство и добро съседство сѫ само една политическа практическа необходимость за дадени държави и заедно съ това — едно малко и смѣшно усилие да се прикрие отъ очитѣ на свѣта, това трагично състояние, въ което се намира днесъ цивилизованото общество въ престарѣла отъ преживѣлици и преуморена отъ изтънчени хитрувания и софизми Европа.

Много причини докараха Европа до това оъстояние, а една отъ най-яркитѣ и непосрѣдствени причини въ последно време бѣха парижкитѣ диктати, които приключиха военнитѣ действия отъ последната свѣтовна война. Не малъкъ дѣлъ въ това иматъ и извънредно изостренитѣ икономически борби въ свѣта, поради които днесъ имаме и голѣми политически усложнения — почти въ всѣка страна поотдѣлно и изобщо въ международния животъ: раздѣлянето или по-право опасностьта отъ раздѣляне на свѣта на два идеологични лагера — единиятъ воденъ отъ Съвстска Русия, а другиятъ отъ Италия и Германия.

Не ще съмнение, че европейскиятъ свѣтъ не може да спре предъ тази пропасть, която се открива предъ него. Незапомненото и съвсемъ опасно изолиране на народитѣ, заключването въ собственитѣ граници и издигането на непристѫпни стопански и културни прегради може да се вижда като сигурно срѣдство за защита и може за известенъ моментъ да е такова срѣдство, въ сѫщность, обаче, и съ огледъ на утрешната сѫдба за отдѣлнитѣ народи и изобщо за човѣчеството това представлява единъ твърде опасенъ застой, едно спиране на естественото развитие. Политическиятъ инстинктъ на народитѣ, имащъ за вѣренъ указатель и предупредитель неспирното и неподчиняваще се на ограничения техническо развитие на свѣта, подсказва, нѣщо повече: заповѣдва народитѣ да намѣрятъ начинъ за преодолѣване, за преминаване на пропастьта и за свързване на двата брѣга, за да може човѣчеството да продължи къмъ възходъ своя исторически ходъ.

Какъ да се преодолѣе пропастьта, какъ да се направи мостътъ и кой да го направи?

Има главно три школи на мислене въ връзка съ това.

Едната школа е за запазване на днешния редъ на нѣщата, създаденъ отъ парижкитѣ диктати за миръ и за чакане, та постепенно, съ време да могатъ да се постигнатъ споразумения, чрезъ които да се премахнатъ пречкитѣ за задружна работа и за сътрудничество по общия пжть на напредъка. Тая школа се застжпва отъ спечелилитѣ презъ време на войната и се подкрепва до голѣма степень отъ Великобритания.

Другата школа е за изоставяне на задъжженията на парижкитѣ диктати, наложени принудително на победенитѣ въ войната и за една основна ревизия на днешното положение и за доброволно възприемане на мѣрки, които да обезпечатъ миренъ и плодовитъ животъ за всички народи, заставащи на началата за националнане зависимость и общоевропейско устройство при запазвене на ралигиозни, културни и нѣкои социални традиции. Тая школа сезастжпва отъ Германия и отъ други победени въ войната страни има на страната си, като една отъ найглавнитѣ опори ипропагандатори Италия.

Третата школа е за коренно преустройство на свѣта, главно — за преобразузане на социалния досегашенъ строй, ако може чрезъ съзнание, ако не може — и чрезъ сила. Главна представителка на тая школа е Съветска Русия.

Тритѣ школи се борятъ за надмощие. Между първитѣ две, все пакъ изглежда, че може по-лесно да се постигне нѣкакво споразумение, нѣкакво единство, особено като се има предъ видъ, че Великобритания, съ своята огромна материялна и морална сила, стои доста свободна въ своитѣ разбирания и маневрирания и може да се смекчава, както и донѣкжде смегчава остротитѣ въ различията на тия две школи и да доближава и дори изравнява разногласията.

Школата, обаче, която има за свой изразитель Съватка Русия, движена въ идейнитѣ международни работи отъ третия интернационалъ, е непримирима и между нея и германо-италианската школа, поне за сега, сжществува остро и много сериозно стълкновение.

Схващайкии положението на Европа и на свѣта изобщо за много критическо, като единъ моментъ на фаталенъ завой или фатална стжпка, тия две школи, отличаващи се съ динамизъмъ, съ трескавъ духъ, смѣтатъ, че по никой начинъ не бина да изпуснатъ тоя исторически моментъ. Всѣка иска да наложи своитѣ разбирания и методи и мостътъ да бжде построенъ по тѣхни схващания.

Що се отнася до методитѣ за постройка на моста и третата школа, макаръ и пасивна по характера си, е не по-малко непреклонна и решена да не допусне изработка, противна на нейнитѣ разбирания.

Ето положението, въ което новата 1937 година завари Европа. Конкретно това се изразява въ страхотната, жестока испанска междуособица, която отдавна вече не е само испанска, но и международна кървава междуособица. Тамъ сж си дали срѣща тия три школи, тамъ става опитътъ за наддѣляване на нѣкоя отъ тѣхъ.

Свѣтътъ е потресенъ, изтръпналъ предъ зрелището на тая среща и въ смайването си гледа само да трупа още по-вече оржжия у дома си, за да не бжде изненаданъ, ако дойде единъ день и до стобора му пожара отъ тия кървави стълкновения.

Сушене тютюнъ на низи.

Трѣбва да се признае, че съюзътъ Германия—Италия, действуващъ въ последни времена методично, решително и твърдо добива по-голѣми резултати за себе си и се явява на международната арена, като много добре организирана сила. Тая сила стои все пакъ по-близо до демократическото сдружение на Франция и Великобритания, отколкото до разрушителнитѣ сили на болшевизма. И, понеже една отъ главнитѣ причини за разногласие между Берлинъ—Римъ и Пмрижъ—Лондонъ е упорството на последнитѣ да не отстжпватъ отъ парижкитѣ диктати, а отъ друга страна и еднитѣ и другитѣ сж за запазване на Европа отъ разложителнитѣ и гибелни за днешната европейска цивилизация влияния и стремежи на болшевизма, може да се допусне, че при единъ още по-критиченъ моментъ отъ сегашния ще се дойде до едно споразумение на тия две сили срещу оная, която се направлява отъ III-ия интернационалъ.

Тукъ сж надеждитѣ, и нашитѣ, че ще се дойде до едно поправяне на грѣшкитѣ и престжпленията на парижкитѣ договори за миръ. Указания за това има въ спогодбитѣ, постигнати между Италия и Великобритания за Срѣдиземно море; въ подобрението на отношенията между Италия и Германия съ Югославия и най-сетне, може би, и съ оповестената предъ самата нова година спогодба за приятелство между България и Югославия. Нали самъ британскиятъ министъръ на външнитѣ работи, г. Идънъ, заяви на 14 XII. 1936 г. въ една речь въ Брадфордъ, че „договоритѣ сами по себе си не сж свещени. Тѣ подлежатъ на подобрение!"

Защо Св. Климентъ е патронъ на нашия университетъ

Просвѣтната дейность — Значението му за българската култура

Въ историята на нашата духовна култура името на Св. Климентъ Охридски е свѣтло начало, отъ което започва просвѣтното и морално пробуждане на българския народъ.

Истински славянинъ — българинъ, Св. Климентъ е първиятъ епископъ, който изучава светото писание и говори на български езикъ.

Началото на своята просвѣтна дейность Климентъ постави въ Моравия и Панония кждето е свещеникъ и учитель. Още когато се готви за свещенническия санъ, той обучава децата на четмо и писмо.

Следъ смъртьта на неговия учитель Методий въ Моравия, въ времето на Святополкъ, се почна страшно гонение на християнитѣ. Ученицитѣ на светитѣ братя се пръсватъ въ различни страни.

Климентъ, съ нѣкои ученици, се упжтватъ направо за България По нареждане на царь Борисъ, Климентъ отива въ Кутмичевица (това е областьта, която обхваща днешна западна Македония и Охридск) Тукъ Климентъ продължава да просвѣщава народа и самоотвержено да работи за неговото образование и морално издигане. Климентъ не жали енергия и сили. Той се раздава съ любовь на своя народъ. Въ църквата е свещеникъ, въ училището — учитель, при проститѣ пастирь, при грамотнитѣ ораторъ. Климентъ ималъ 3,500 ученици, които разпредѣлилъ по 300 въ епархия. Неговата епархия била най-голѣма, съ столица Охридъ. Най-добритѣ му ученици ставали свещеници. На разбранъ български езикъ той поучавалъ съ редица беседи възрастнитѣ, които слушали съ увлѣчение. Написалъ е много отъ църковнитѣ пѣсни и научавалъ най-напредъ децата въ училище, а следъ това и възрастнитѣ. Въ празниченъ день Климентъ държалъ предъ народа похвални слова. Но умниятъ и прозорливъ водитель съзнавалъ още, че просвѣтата не е достатъчна да издигне единъ народъ. Необходимо е да се повдигне духътъ му, да се развие неговото народностно чувство. Това той постига съ своитѣ патетични речи, съ житията на Кирилъ и Методий и похвалното слово на Кирилъ. Въ него ние виждаме задоволеното национално чувство на Климентъ да изказва горещо своя възторгъ отъ дѣлото на Кирила. Ясно е, че Кирилъ е неговиятъ идеалъ и той смѣло го следва. Нима Климентъ не върви по неговия пжть? Това ще видимъ отъ думитѣ му:

„И затова нашиятъ преблаженъ отецъ и учитель, който искаше да получи Божа благодать, презрѣ всички хубости, слава и богатство на този животъ и остави, баща, майка, братя и сестри! Той още отъ младость се отличаваше съ чистотата на ангелъ! И затова, азъ облажавамъ, о, отче Кириле, твоитѣ устни, отъ които се почерпи духовна наслада за всички страни. Облажаваме твоя многогласенъ езикъ, който гръмна, като гръмъ и блѣстя съ заритѣ на трибезначалното божество, като отпжждаше грѣховния мракъ. Така този преблаженъ отецъ и учитель просвѣти безброенъ народъ, който тънѣше въ мрака на невежеството".

Климентъ върви по стжпкитѣ на своя учитель съ още по-широка крачка, съ още по-голѣмъ замахъ. Съ своята упорита и неуморна дейность Климентъ успѣва да просвѣти своя народъ. Като използува своето най-мощно срѣдство — живата речь, Климентъ цели развитието на двата еднакво силни фактора за култура на единъ народъ — църквата и училището. Книжовнитѣ трудове на Климентъ, написани на живъ, свежъ народенъ говоръ, пропити съ силно национално чувство, допринасятъ твър-

де много за осъзнаването на българитѣ и предпазването имъ отъ еретически влияния. Ученицитѣ на Климентъ продължаватъ достойно блѣскавото дѣло на своя учитель, като развиватъ широко просвѣтна дейность и оставятъ дълбоки следи въ образованието на България.

Университетътъ е свѣтилото на нашата наука, вѣчниятъ стражъ и фаръ на родната култура. Кой може да бжде неговиятъ патронъ? Кирилъ и Методи сж всеславянски учители. Тѣ дадоха писмото на всички слявяни. Кой научи българина да чете и пише на това писмо?

Предъ насъ е величествениятъ и скроменъ ликъ на охридския учитель Св. Климентъ.

Университетътъ създава труженицитѣ на българската наука, създава българския учитель. Днесъ тѣ сж истинскитѣ потомци на оная първа искра на духовенъ животъ, хвърлена отъ Св. Климентъ.

И тѣхниятъ идеалъ не може да бжде другъ, освенъ образътъ на скромния, самоотверженъ учитель. Неговиятъ заветъ е нашъ заветъ. Дѣлото на Св. Климентъ е велико дѣло и нашето благоговение къмъ него е вѣковѣчно. **В-къ „Днесъ", бр. 256**

Молитвенъ химнъ къмъ Св. Климента отъ неговитѣ ученици

Въ ржкописното отдѣление на Соф. нар. библиотека се съхранява единъ извънредно ценен паметникъ, посветенъ на Св. Климента Охридски отъ негови непосрѣдни ученици. Туй е молитвенъ химнъ, пѣнъ надъ гроба на светителя въ охридския монастиръ „Св. Пантелеймонъ", въ деня на св. Климентовия праздникъ. Химнътъ е билъ съставенъ скоро следъ смъртьта на

Македонска манифестация.

св. Климента, т. е. следъ 916 г., когато светецътъ е билъ канонизиранъ и негови ученици, вече опитни книжовници, рекли да прославятъ въ пѣсни своя великъ учитель. Първата прослава ще да е станала презъ последнитѣ години отъ царството на Симеона, между 916 и 927 г.

Въ тоя химнъ охридскитѣ богомолци се приканватъ да чествуватъ съ духовни пѣсни свѣтлата паметь на св. Климента.

Почва чествуването. Тържеството е голѣмо. Охридската църква сияе като кринъ, праздникътъ става свѣтозаренъ, светецътъ озарява всички вѣрни, които сж се стекли въ неговата църква, около неговия гробъ. Тогава богомолцитѣ се обръщатъ къмъ св. Климента да ги закриля и да се застжпи предъ Бога за тѣхнитѣ грѣхове. Тѣ се молятъ еднакво и на светитѣ Кирила и Методия, молятъ се за себе си, за цѣлото духовно стадо, за своя царь и за неговата войска. Авторитѣ на химна, Климентови ученици, които той билъ възпиталъ подъ своя покривъ съ медоточивото си слово, се обръщатъ и тѣ къмъ своя учитель да простре ржцетѣ си надъ тѣхъ и да ги освети . . . Химнътъ, въ ритмична речь, нагоденъ за мелодия, изложенъ въ образенъ старобългарски езикъ и лекота, е изразъ на непритворно поетично чувство, на издигнато вѣрско и национално съзнание и благодарность къмъ тогова, който, одаренъ отъ Бога, пръсна ярка свѣтлина срѣдъ българския народъ съ проповѣдь и съ книга.

Ето въ новобългарски преводъ нѣколко извадки отъ тоя бисеръ на старобългарската книжнина:

„Клименте, органе боговдъхновенъ, ластовице златоуста, славею сладкопоенъ, разуме благодатенъ, свѣтилниче свѣтозаренъ, очи златозрачни, уста богогласна, езиче медоточиви, Клименте светителю, моли се за насъ, които славимъ светата ти паметъ.

Светителю, има ли мѣсто, което да не се освети съ молитритѣ ти; има ли църква, която да не бѣ огласена отъ твоитѣ муховни пищѣли, отъ твоитѣ звънтящи кимвали, ти, цѣвнице (флейто) сладкогласна? Затуй ние те величаемъ и всѣка тварь почита памстьта ти, Клименте, пресвети отче.

Ти се уподоби на тржба доброгласна, която огласява вселената съ златозарнитѣ си слова. Клименте блажени, светото ти учение екна като гръмъ и засия като слънце съ пресвѣтли зари, съ които, моля те, светителю, просвѣти и менъ, озари ме съ молитвитѣ си.

Славни отче Клименте, като рѣка, що изтича тайнствено изъ рая и протича въ четири посоки, ти съ своитѣ слова се пронесе по всички краища на земята, съ златното си учение всички на вѣра научи и, съ дадения ти свише даръ, насъ, ти богомждри, одари. Моли се за спасението на душитѣ ни . . .

Ето дойде деньтъ на свѣтозарната ти паметь, която озарява всички вѣрни, що сж се стекли въ светата ти църква. Нека възпѣемъ, прочее, паметьта ти, светителю Клименте.

Елате всички да почетемъ църковния украситель, този който напои всички съ писанитѣ си трудове и просвѣти съ духовни зари цѣлия свѣтъ . . .

Ревнувайки по ангелитѣ, като ангелъ премина ти земния си пжть и сега съ тѣхъ пребиваваш предъ върховния господарь, комуто, о блажени Клименте, моли се за своето духовно стадо.

Ето и Охридската църква, въ която ти дойде, просвѣтена съ молитвитѣ ти, днесъ сияе като кринъ и празднува светото ти упокоение. И като сме заобиколили съ трепетъ честния ти гробъ, съ умиленъ гласъ те зовемъ: не отвръщай лицето си отъ насъ, простри пречестнитѣ ти ржце, просвѣти ни, защити ни отъ злина и укрепи.

Погледни на своитѣ птиченца (ученици), които нѣкога охрани подъ своя покривъ и които духовно се наслаждаваха на медоточивото ти и свето учение; простри свише ржцетѣ си, Клименте, и освети ученицитѣ си.

Изпроси отъ небесата, о блажени Клименте, изпроси победа надъ враговетѣ на нашия христолюбивъ царь, и неговитѣ воини избави отъ зло както и цѣлия твой народъ, та да можемъ достойно да те величаемъ...

„Зора", бр. 5235 **Съобщава проф. И. Ивановъ**

БИБЛИОТЕКА НА Б. З. БАНКА